ԼՐԱՏՈՒ ХРОНИКА

ՀՈԲԵԼՅԱՆԱԿԱՆ ՆԻՍՏ՝ ՆՎԻՐՎԱԾ ՍՍՀՄ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ 250-ԱՄՅԱԿԻՆ

Մայիսի 24-ին ՀՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի նիստերի դահլիճում տեղի ունեցավ Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի ընդհանուր ժողովի հոբելյանական նիստ՝ նվիրված ՍՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի 250-ամյակին:

«ՍՍՀՄ գիտությունների ակադեմիան սովետական գիտության առաջատար կենտրոնն է» զեկուցումով հանդես եկավ ակադեմիայի պրեզիդենտ Վ. Հ. Համբարձումյանը:

— Այսօր սովետական ամբողջ հասարակայնությունը, համայն աշխարհի գիտնականները,— ասաց նա,— տոնում են սովետական գիտության առաջատար կենտրոնի՝ ՍՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի հիմնադրման 250-ամյակը: «Ակադեմիան մեր հպարտությունն է» նշանաբանով սովետական բոլոր հանրապետությունները նշում են այդ փառապանծ հիմնարկության վաստակը համաշխարհային գիտական մտքի զարգացման գործում, հայրենիքին մատուցած նրա ծառայությունները, որի տնտեսական ու մշակութային զարգացման ասպարեզում նա վիթխարի դեր է խաղացել:

Պետերբուրգի գիտությունների ակադեմիան հիմնադրվեց 1728 թ. հունվարի 24-ին հրապարակված հրամանագրով. ակադեմիայի ստեղծումը նպատակ ուներ զարգացնել գիտությունն ու կրթությունը Ռուսաստանում: Ակադեմիայի աշխատանքին մասնակցելու համար հենց սկզբից հրավիրվեցին ինչպես տեղացի, այնպես էլ օտարերկրացի նշանավոր գիտնականներ: Գլխավոր խնդիրը ամենաբարձր մակարդակով գիտության ստեղծումն էր: Ակադեմիայի հիմնադրումից 17 տարի անց այնտեղ սկսում է աշխատել Միխայիլ Վասիլևիչ Լոմոնոսովը և նրանից հետո՝ ռուս գիտնականների մի ամբողջ աստղաբույլ՝ բնախույզ Կրաշենինիկովը, աստղագետներ Պոպովը, Ռումովսկին, Ինոխոդցևը, մեխանիկ Կուտելնիկովը և ուրիշներ, որոնց գործունեության շնորհիվ Պետերբուրգի գիտությունների ակադեմիան համաշխարհային հանաչում է ստանում և Փարիզի ակադեմիայի ու Լոնդոնի արքայական ընկերության հետ միասին դասվում աշխարհի լավագույն գիտական կենտրոնների շարքը:

Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը նոր դարաշրջան սկզբնավորեց Ռուսաստանի ակադեմիայի տարեգրության մեջ: Վ. Ի. Լենինը հատուկ ուշադրություն էր դարձնում գիտական աշխատանքի նյութատեխնիկական բազայի և դրա համար անհրաժեշտ պայմանների ապահովմանը: Կուսակցության ու կառավարության հոգատարության ու օգնության շնորհիվ հաջող տասնամյակներ հանդիսացան հայրենական գիտության անի ու ծաղկման ժամանակաշրջան:

Այնուհետև զեկուցողը հանգամանորեն կանգ առավ ՍՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի գիտական ու գիտա-կազմակերպական բեղմնավոր և բազմազան գործունեության վրա, ընդգծեց այն հսկայական օգնությունը, որ ակադեմիան ցույց է տվել միութենական հանրապետություններին, մասնավորապես՝ Հայաստանին, գիտության զարգացման և գիտությունների սեփական ակադեմիաներ ստեղծելու ասպարեզում:

Հայ ժողովուրդը, մեր գիտնականները,— վերջում ասաց Վ. Հ. Համբարձումյանը,—միշտ երախտագիտությամբ համակված կլինեն ՍՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի նկատմամբ, որը հսկայական դեր է խաղացել Սովետական Հայաստանում գիտության կազմակերպման ու զարգացման գործում:

Այնուհետև զեկուցումով ճանդես եկավ ՍՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի պատվիրակության ղեկավար, ՍՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի նախագահության անդամ, լենինյան և նոբելյան մրցանակների դափնեկիր, ակադեմիկոս Ա. Մ. Պրոխորովը:

— Սովետական ժողովուրդը ՍՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի 250-ամյա հոբելյանը նշում է ստեղծագործական և աշխատանքային բարձր խանդավառության մթնոլորտում, կապված ինքնեռող հնգամյակի վիթխարի պլանների կատարման հետ,— ասաց նա:— Գտնվելով համաշխարհային գիտության առաջավոր բնագծերում, ակադեմիայի գիտնականները հիմնարար հետազոտություններ են իրականացնում

ժամանակակից գիտության բոլոր կարևորագույն ուղղություններում. ամեն կերպ նպաստում տեխնիկական առաջընթացի արագացմանը: Մի շարք հիմնական գիտական ուղղություններում սովետական գիտությունը առաջատար դիրք է գրավում աշխարհում, որը թույլ է տալիս լուծել երկրի էկոնոմիկայի զարգացման և պաշտպանունակության կարևոր խնդիրները:

Անդրադառնալով Հայաստանի գիտնականների գործունեությանը զեկուցողը նշեց այն մեծ հաջողությունները, որոնք ձեռք են բերվել աստղագիտության, ֆիզիոլոգիայի, քիմիայի, երկրաբանության, կենսաբանության և հասարակական գիտությունների բնագավառներում:

Վերջում Ա. Մ. Պրոխորովը վստահություն հայտնեց, որ ՍՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի և միութենական հանրապետությունների գիտությունների ակադեմիաների հետ հայ գիտնականների ամրապնդվող ստեղծագործական բարեկամությունը կօգնի լուծելու արդի գիտության բարդ պրոբլեմները և արժանի ավանդ ներդնելու կոմունիզմի նյութատեխնիկական բազայի գիտական հիմքի ստեղծման գործում:

Նիստին ներկա էին ՀԿԿ Կենտկոմի, ՀՍՍՀ կառավարության ղեկավար աշխատողներ, ՍՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի պատվիրակության անդամներ:

Հ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ԳՈՒՐԳԵՆ ՍԵՎԱԿ

(Ծննդյան 70-ամյակի առթիվ)

Լրացավ Հայկական ՍՍՀ ԳԱ իսկական անդամ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, Հայկական ՍՍՀ գիտության վաստակավոր գործիչ Գուրգեն Գրիգորի Սևակի ծննդյան 70 և գիտական-դասախոսական գործունեության 45 տարին:

Գուրգեն Սևակը ծնվել է 1904 թ. Թբիլիսիում, այնտեղ էլ սովորել և ավարտել է Ներսիսյան դպրոցը: 1924 թ. ընդունվել և 1928 թ. ավարտել է Երևանի պետական համալսարանը. 1930 թ., երբ նա երկրորդ տարվա ասպիրանտ էր, սկսվում է նրա դասախոսական գործունեությունը, որ շարունակվում է մինչև օրս: 1937 թ. Գ. Սևակը ստացել է դոցենտի կոչում, 1940 թ. դիսերտացիայի պաշտպանությամբ՝ բանասիրական գիտությունների թեկնածուի աստիճան, իսկ 1948 թ.՝ դոկտորի աստիճան, ապա և պրոֆեսորի կոչում:

Պրոֆ. Գ. Սևակը սովետահայ լեզվաբանության նշանավոր դեմքերից է: Բազմագան ու ընդարձակ է եղել նրա գիտական հետաքրքրությունների բնագավառը: Նա զբաղվել է ժամանակակից հայերենի տեսության, պատմության, ոճագիտության, տերմինաշինության, ուղղագրության և ուղղախոսության հարցերով:

Գ. Սևակի ուսումնասիրությունները մեծ մասամբ տեսական բնույթ ունեն: Նրա առաջին լուրջ աշխատանքը, որ լույս տեսավ 1934 թ. «Լենինը և դիալեկտիկական օրինաչափությունները լեզվի մեջ» խորագրով ընդարձակ հոդվածն էր, որտեղ հեղինակը լեզվական փաստերն ու երևույթները քննում ու բնութագրում է մարքս-լենինյան արտացոլման տեսության լույսի տակ:

1939 թ. լույս է տեսնում պրոֆ. Սևակի մի այլ ծավալուն հոդվածը՝ «Խոսքի մասերի ուսումնքը»2, որտեղ քննադատելով խոսքի մասերի դասակարգման տարածված կարծիքները՝ բնդունում է այն սկզբունքը, ըստ որի խոսքի մասերի դասակարգման հիմքում պիտի դրվի բառերի լեզվա-իմացաբանական բնդհանուր իմաստը:

1939—1947 թթ. առանձին մասերով լույս է տեսել Գ. Սևակի «Ժամանակակից հայոց լեզվի տեսություն» ուսումնասիրությունը, որը ժամանակակից արևելահայ գրական աշխարհաբարի ուսումնասիրության բնագավառում մի նոր փուրձ էր Մ. Աբեղյանի «Հայոց լեզվի տեսություն» հիմնարար աշխատությունից հետո: Գ. Սևակն այս գրքում բնութագրում է արևելահայ գրական աշխարհաբարը, նրա հասարակական կշիռը, խոսքի մասերը, հանգամանորեն ներկայացնում արդի հայերենի գոյականունը, բայը, հոլովման ու խոնարհման համակարգը:

Պրոֆ. Գ. Սևակը Մառի գրույթները անքննադատ բնդունողներից չի եղել: Տակավին 1930—1932 թթ. նա քննադատել է Մառի որոշ գրույթներ, իսկ 1955 թ. իր «Տեսության» վերամշակված հրատարակությունում, որ կրում էր «Ժամանակակից հայոց լեզվի դասընթաց» վերնագիրը, Սևակը սուր քննադատության է ենթարկում լեզվի բնութագրի, նրա ծագման ու զար-

1 *Մարքսիզմ-լենինիզմի ինստիտուտի «Տեղեկագիր», 1934, № 1։*

2 *Երևանի համալսարանի «Գիտական աշխատություններ», հատ. 11, 1939։*